nota archeologie
Mol - Laar

Verslag van het landschappelijk bodemonderzoek
PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
2018L220

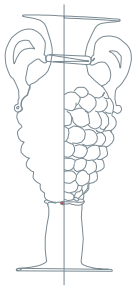
Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2019), Mol, Laar – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek, HAAST-rapport 2019-03, Bree, D/2019/12654/03

© 2019 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/03

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Werkput 1, opname 07-01-2019

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte p.3
2. Bouwprogramma p.5
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek p.5
4. Assessment van het terrein p.6
5. Gemotiveerd advies p.7

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode:	2018L220
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1637
Lambertcoordinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1637
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1637
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1637
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
Betrokken personen buiten het project:	
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be, 0496 209 018

Inplantingsplan van de profielputten projectcode 2018L220, Mol, Laar

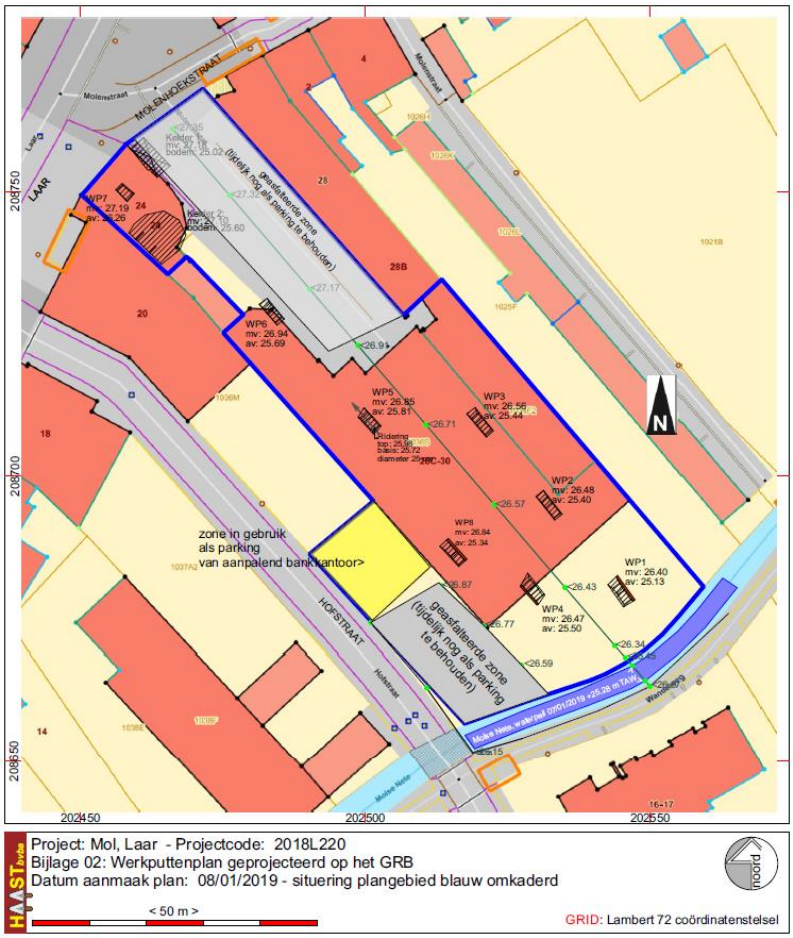

Fig. 1: Situering van de profielputten op het GRB

Deze nota is het verslag van het landschappelijk profielputtenonderzoek uitgevoerd op 07/01/2019 te Mol, Laar. Het onderzoek werd uitgevoerd conform de bepalingen opgenomen in het programma van maatregelen toegevoegd aan de archeologienota:
https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1637

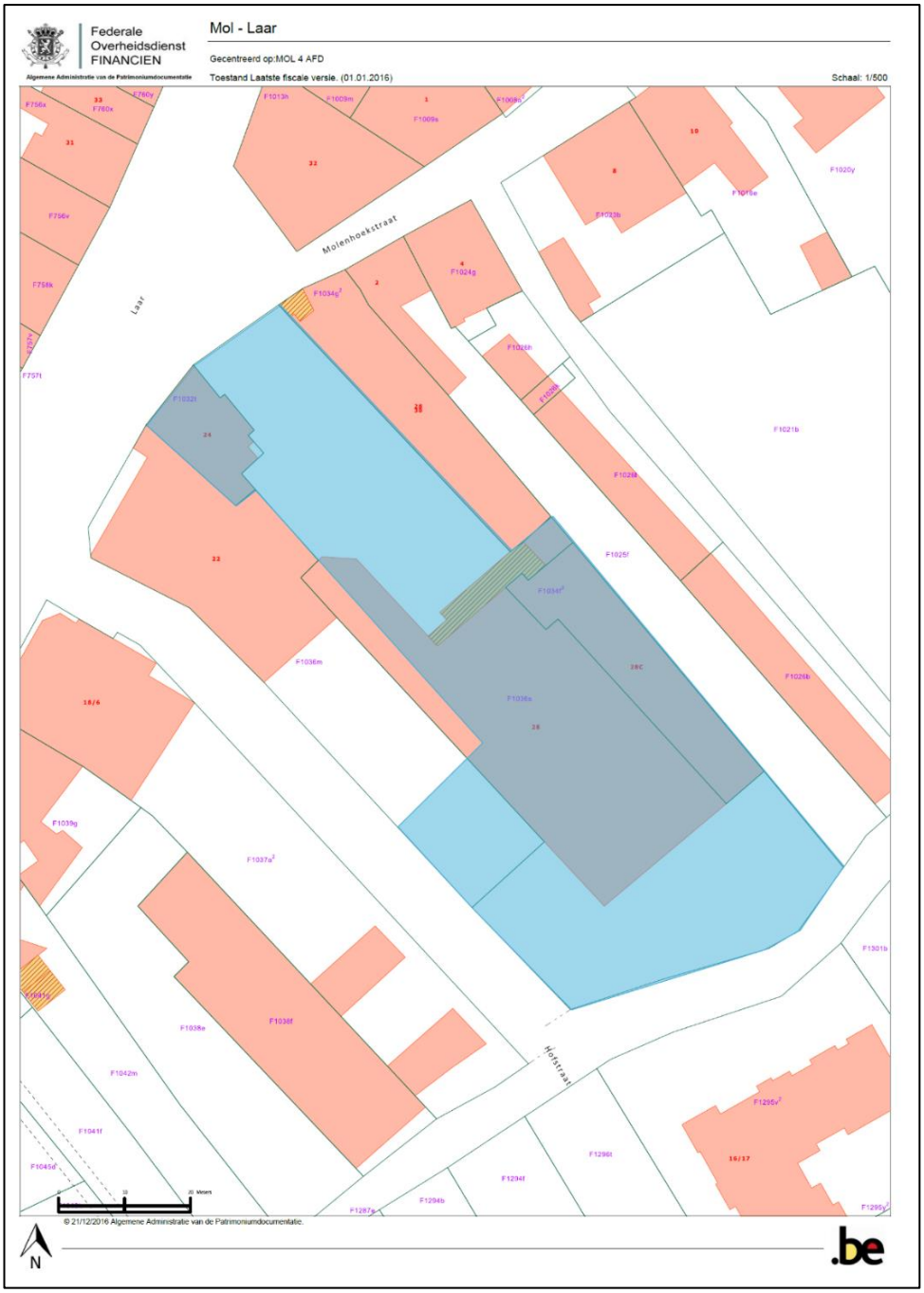

Fig. 2: uittreksel uit het kadasterplan met in blauw de aanduiding van het projectgebied met betrekking tot projectcode 2018L220 (overgenomen uit archeologienota ID1637)

Het projectgebied ligt in het centrum van de stad Mol en en is kadastraal geregistreerd als Mol, afdeling 4 sectie F, percelen 1036S, 1034F², 1036m (partim) en 1032T. De totale kadastrale oppervlakte gevat door het bouwprogramma bedraagt 4.220,79 m².

Begin- en einddatum van het onderzoek:

Het proefputtenonderzoek ter opmaak van deze nota startte op 7 januari 2019 en werd diezelfde dag afgerond.

2. Bouwprogramma

Cfrt archeologienota ID 1637:
https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1637

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Afweging noodzaak verder onderzoek

Besluit en advies zoals geformuleerd in het bureauonderzoek (archeologienota ID 1637):

Het projectgebied ligt op een vorm van tweespalt. Enerzijds is er de stedelijke ontwikkeling van Mol aan het Laar, anderzijds blijkt uit de hydrografische en geomorfologische analyse dat het gebied zicht aan de rand of zelfs in het beekdal bevindt van de Molse Nete en de Oude Nete. Wat betreft het stedelijk of bouwhistorisch aspect zijn op de historische kaarten duidelijke aanwijzingen van 18de eeuwse of oudere bebouwing parallel aan de Molenweg, die later, in de 19de eeuw, uitgebreid werd met achterliggende stallingen of bijgebouwen haaks op de richting van de gebouwen aan de straatzijde. Het lijken op de plannen langgevelwoningen of mogelijk kleine stadsboerderijtjes geweest te zijn. Het potentieel ligt in het aantreffen van de bouwhistoriek aan de straatzijde (Molenweg) en het gebruik van de achtertuinen waar meestal veel informatie te halen is uit afvalkuilen, beerputten, waterputten en andere vormen van archeologisch erfgoed. Het bodemarchief zou een behoorlijke kennisvermeerdering kunnen opleveren over de middeleeuwse en postmiddeleeuwse ontwikkeling van de stad, de sociaaleconomische evolutie, informatie over mogelijke ambachten, leefgewoonten etc. de kans is immers behoorlijk groot dat er sporen van verschillende bouwfasen worden aangetroffen, beerputten, mogelijk uit verschillende perioden, afvalkuilen en andere vormen van antropogene ingrepen/sporen.

Anderzijds ligt het projectgebied aan en zelfs geomorfologisch in het beekdal van de Molse Nete en de Oude Nete waardoor de archeologische verwachting zich niet alleen dient te richten op nederzettingsarcheologie maar ook dient te richten tot 'beekdalarcheologie'[1]. Het potentieel van beekdalarcheologie ligt hem in het aantreffen van (veen)bruggen, voorden, (knuppel)paden en overgangen; jacht- en visattributen: gevlochten fuiken, strikken, netten, visweren, visstekers, aalkorven, loden kogels, klemmen, pijlen en harpoenen, restanten van transport via water zoals restanten van pramen/boten/kano's en aanlegsteigers, constructies en structuren die verband houden met het controleren van de waterhuishouding: houten stuwen, dijken, duikers en oeverbeschoeiing; afvaldumps gerelateerd aan hogerop gelegen nederzettingen, watermolens, verdedigingswerken: waterkastelen, schansen en omgrachte hoeves en delfstoffenwinning: vuursteen, zand, veen, moerasijzererts, leem, zout en water en houtwinning. Dit uit zich met andere

[1] Rensink, E. 2008. Archeologie en beekdalen. Schatkamers van het verleden. Amersfoort en DE SMAELE B. en PIETERS H., 2016, Archeologienota Rode-Kruislaan 20 te Mol (Antwerpen). ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 109 (https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1467)

woorden vooral in de vorm van mobilia, die achtergelaten zijn in het beekdal – al dan niet bij wijze van rituele depositie.

Maar, de afbraak van de bestaande bebouwing in het verleden, de bouw van nieuwe panden zowel aan de Molenweg als in het binnengebied en de aanleg van parkeerplaatsen samen met het aanleggen van de nodige nutsleidingen en rioleringen hebben ongetwijfeld – deels – een vernietigende impact gehad op eventueel aanwezig bodemarchief. Temeer omdat het projectgebied aardkundig gekenmerkt wordt als venig met een hoge grondwaterstand; deze zeer natte grondwatergronden (Pfp, Pfc, Pfg) hebben de wateroverlast als gemeenschappelijk kenmerk. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de bodemkundige situatie op de linkeroever van de Molse Nete compleets verschillend is aan deze op de rechteroever. Zowel op de linker- als op de rechteroever van de Molse Nete komen meer naar het noordoosten en verder naar het zuidwesten – stroomop- en stroomafwaarts - Pepz, Pfp, v-Sep en Sepz bodems voor; telkens natte tot zeer natte licht zandleem en lemig zandbodems, zonder profielontwikkeling, soms met veen op geringe diepte (v-). Deze eerder zwakke bodemkundige situatie vergroot de kans dat de bestaande gebouwen "zwaar" gefundeerd zijn waardoor mogelijk aanwezig bodemarchief in het verleden al ernstig verstoord werd.

Het potentieel lijkt derhalve interessant, maar wordt gehypothekeerd door de huidige bebouwing.

Onderzoeksstrategie

Het veldwerk, landschappelijk profielputtenonderzoek, werd uitgevoerd door 1 archeoloog en 1 archeoloog-assistent. Voor de foto's van de profielkolommen werd de projectcode 2018L220 gebruikt.

Gebruikt materiaal

De profielputten werden gegraven met een 9-ton graafmachine met een gladde graafbak van 1,40 m breedte.

De locatie van de profielputten, samen met de niveaus van het aangelegde vlak werden ingemeten met een ALTUS APS-NR2 gps-toestel met een afwijking horizontaal van 0,5 tot 1 cm en verticaal van 0,8 tot 1,2 cm.

4. Assessment van het terrein

Het terrein ligt aan de oever van de Molse Nete en strekt zich uit tot aan de straat Laar in het centrum van de gemeente Mol. Aan de zuid- en oostzijde van het terrein, over een oppervlakte van ca. 950 m² ter hoogte van de werkputten 1, en 3 lijkt de bodem nog enigszins intact. In werkput 1 sluit de geroerde grond direct aan bij natte, venige grond terwijl in de werkputten 2 en 3 nog restanten zichtbaar zijn van een donkerbruine Bh horizont. Echter, ook in die werkputten is de top telkens een laag bouwpuin en sterk geroerde grond. In de overige werkputten werden vooral bouwresten en bouwpuin aangetroffen en opvullingslagen met gronden van vreemde herkomst. De verwachting naar archeologische sporen kan derhalve als laag tot onbestaande beschouwd worden. De venige lagen en Bh horizont, en het volledige projectgebied, valt binnen de afbakening van de van nature overstroombare gebieden aan de rand van de Molse Nete. In de werkputten 1, 2, 3, 4, 5 en 8, allemaal gelegen in de zuidelijke helft van het projectgebied, werden ook geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische sporen. Het is derhalve niet aannemelijk hier

nog sporen aan te treffen van pre- en protohistorische bewoning. Bovendien de werkputten 4, 5, en 8 kunnen beschouwd worden als recent volledige verstoord.

Ook wat betreft latere perioden zijn er wat betreft de zuidelijke terreinhelft geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische erfgoedwaarden. Meer nog, op de Ferrariskaart situeert zich de eerste bebouwing helemaal aan de noordelijke grens van het projectgebied tegen 't Laar. In de werkputten 6 en 7, aangelegd op basis van de gegevens afgeleid van het primitief kadaster en de Ferrariskaart, werden geen aanwijzingen aangetroffen voor aanwezigheid van constructies ouder dan de 20ste eeuw. Meer nog, het bodemprofiel van werkput 6 is tot 125 cm diep volledig verstoord en bestaat enkel uit opgebrachte grond met grove brokken bouwpuin.

In werkput 7 leek de oorspronkelijke C-horizont nog bewaard, maar werden geen sporen aangetroffen van een A, Ap of B-horizont. Bovendien zijn er aanwijzingen dat hetgeen we aanduiden als C-horizont in feite aangevoerde zuivere grond is ter opvulling van putten ontstaan na afbraak van de oudere bebouwingsfasen, mogelijk de panden die aangeduid stonden op de Ferrariskaart en/of op het primitief Kadaster. Alleszins werden geen sporen of indicaties aangetroffen die te koppelen zijn aan die 19de of 18de-eeuwse bebouwing en/of bewoning.

Het projectgebied kan beschouwd worden als archeologisch niet interessant. Verder onderzoek zal geen kennisvermeerdering opleveren met betrekking tot de site en bij uitbreiding tot de historische ontwikkeling van Mol en/of de pre- of protohistorische geschiedenis ervan. De gronden zij dermate verstoord waardoor alle sporen verdwenen of tenminste grondig verstoord zijn waardoor enkel misschien nog losse vondsten aangetroffen worden, maar, waarvan de herkomst ook twijfelachtig blijft gelet op de mogelijke aanwezigheid van aangevoerde, projectgebiedvreemde grond.

5. Gemotiveerd advies

De kans op het aantreffen van archeologische sporen is onbestaande gelet op de beschrijving van de aardkundige profielkolommen:

- De aangetroffen bodemlagen zijn wat betreft het centrale en westelijke terreindeel zijn enkel lagen opgebrachte grond
- Op het oostelijke terreindeel zijn restanten aangetroffen van een venige ondergrond en, op matige diepte, sporen van een Bh-horizont, maar dat terreindeel, in feite het volledige terrein, maakt deel uit van het van nature overstroombare gebied aan de oever van de Molse Nete, waardoor het aantreffen van mogelijk bewoningssporen kan uitgesloten worden.
- De bodemverstoringen op het terrein hebben in drie fasen plaatsgevonden:
    - eerst door afbraak van de bebouwing zoals ingetekend op het Primitief Kadaster en de Ferrariskaart
    - twee door de bouw van winkelpanden aan de straat Laar en op het zuidelijke terreindeel (cfrt fig. 20, opmeting bestaande toestand),
    - drie door afbraak van de bestaande toestand in het vooruitzicht van de geplande nieuwbouw
- De aangetroffen vondsten maken deel uit van recent bouwpuin en afval.

Uit het landschappelijk bodemonderzoek blijkt het terrein dermate verstoord door een opeenvolging van sloop-, bouw- en sloopwerken waardoor het aantreffen van archeologisch interessante waarden quasi onbestaande geworden is. Vooral de bouwwerken in de 20ste eeuw, recent afgebroken, hebben

een nefaste invloed gehad op mogelijke archeologische sporen. Kelders reik(t)en tot een diepte van meer dan 2.50 m onder het huidige maaiveld en uit de profielkolommen blijken sterk verstoorde en met recent bouwpuin vermengde lagen te reiken tot 1,50 (en dieper) onder het huidige maaiveld en dit over quasi het volledige terrein. Het bureauonderzoek gaf enerzijds aan dat er mogelijkheid was op het aantreffen van sporen van de (post-)middeleeuwse bebouwing aan de noordzijde van het projectgebied. Daarvan werd geen enkel spoor aangetroffen. Aan de zuidzijde, aan de Molse Nete, kon *beekdalarcheologie* aangetroffen worden maar ook daar blijkt de bodem zodanig verstoord te zijn dat de kans op het aantreffen van intacte, in situ bewaarde archeologische waarden nagenoeg onbestaande is. Derhalve wordt via het programma van maatregelen toegevoegd aan deze nota aanbevolen het terrein vrij te geven van verder archeologisch onderzoek.

Advies:

Op basis van de gegevens uit het landschappelijk profielputtenonderzoek kan derhalve besloten worden dat het projectgebied geen resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek.

Via dit programma van maatregelen stellen we voor om bij een herziening van de Gebieden Geen Archeologiekaart het projectgebied daarin op te nemen als GGA-gebied